

اطلاعات درس و رشته:	متون فقه (۳)؛ دو واحد؛ رشته حقوق
اطلاعات کلاس درس:	شنبه: ۱۰:۳۰ - ۱۲:۳۰؛ کلاس B ۳۱۳
راه‌های ارتباطی:	https://t.me/+8v3CwzWhjp83ODE0
معرفی استاد:	https://www.mofidu.ac.ir/departments/theology/the-faculty/mohammad-hasan-movahhedi-savoji

۱- شرح درس Lesson Plan

متون فقه مجموعه‌ای از باید‌ها و نبایدها و سایر احکام تکلیفی است که به شکل روش‌مند و با بهره‌گیری از اصول استنباط، از منابع دین اسلام یعنی قرآن، سنت معصومین و عقل و اجماع به دست می‌آید. این احکام هم شامل مسایل فردی و هم مسائل اجتماعی می‌گردد.

از آنجا که نظام حقوقی ایران مبتنی بر آموزه‌های فقه اسلامی است و بخش زیادی از قوانین به‌ویژه قانون مدنی و قوانین جزایی از فقه امامیه به دست آمده است، آشنایی و توانمندسازی دانشجویان در بهره‌مندی و استنباط نکات فقهی و حقوقی از متون فقهی اصیل امری بایسته و ضروری است. متون فقهی از آغاز پیدایش حقوق اسلامی توسط فقیهان در دوره‌های مختلف و در مجموعه‌هایی گاه ده‌ها جلدی به زبان عربی نگاشته شده است؛ کتاب‌هایی همچون «مبسوط» نوشته شیخ طوسی، «مسالک الافهام» نوشته شهید ثانی، «جواهر الکلام» نوشته شیخ محمدحسن نجفی و «مکاسب» نوشته شیخ انصاری به رشته تحریر درآمدند. یکی از این کتاب‌ها «لمعه الدمشقیه» نوشته محمد بن مکی عاملی معروف به شهید اول، و شرح آن: «الروضه البهیة فی شرح اللّعه الدمشقیه» نوشته شیخ زین‌الدین عاملی معروف به شهید ثانی است. این کتاب ده‌ها سال است که در حوزه‌های علمیه شیعه و دانشگاه‌های ایران در رشته حقوق و فقه و مبانی حقوق در حال تدریس است و منبع مهمی جهت نگارش قوانین مدنی و جزایی ایران می‌باشد. بنابراین حقوقدان ایرانی باید با متون فقهی آشنایی داشته باشد تا بتواند با مراجعه به منابع فقهی از آراء و ادله فقهی و گوناگونی آنها استفاده نماید.

متون فقه در رشته حقوق دانشگاه مفید در چهار درس دو واحدی ارائه می‌گردد. متون فقه ۱ به احکام خرید و فروش و تجارت می‌پردازد. متون فقه ۲ به مسائل ازدواج و طلاق مربوط است. متون فقه ۳ مربوط به مباحث حقوق عمومی و اساسی و حقوق بشر است؛ و متون فقه ۴ نیز به احکام جزایی اختصاص دارد.

آنچه توجه به این درس (متون فقه ۳) را بیشتر می‌کند، توجه به نظام‌های حقوقی غیر اسلامی و به‌ویژه بین‌المللی و در حوزه حقوق بشر و مقایسه آن با متون فقهی است. در این زمینه ممکن است برخی متون کلاسیک فقهی متناسب با عصر و زمانه‌ای خاص تدوین شده باشند. تبیین این دسته از متون فقهی و تشخیص آن از آموزه‌های ثابت، نکته‌ای مهم در فراگیری منابع متون فقه ۳ می‌باشد. در این درس با پرسش‌ها و چالش‌های متعددی روبرو خواهیم شد. آیا می‌توان همه آموزه‌های فقهی را فرازمانی و غیر تاریخی دانست؟ در این صورت قابلیت پیاده‌شدن آنها در این زمان چگونه تبیین می‌گردد؟ در تعارض برخی از متون کلاسیک فقهی با قواعد آمره بین‌المللی یا اصول مسلم حقوق بشر، چگونه باید پاسخ گفت و رفتار نمود؟

به نظر می‌رسد در این زمینه از یک سو نیازمند مراجعه مجدد به منابع اصیل استنباط یعنی کتاب و سنت هستیم، و از سوی دیگر در برابر اشکالات و چالش‌های گفته‌شده نباید به‌گونه‌ای منفعل برخورد نماییم، که گویا نظامات حقوقی نوین منبعی در عرض کتاب و سنت به‌شمار آمده یا در عمل آنها را به حاشیه برده، بر اساس نظامات دیگر تبیین و توجیه می‌گرداند. این در حالی است که آموزه‌های دینی به‌ویژه قرآنی و روایی را می‌توان به عنوان مکمل و راهنمای آموزه‌های حقوق بشری معرفی نمود.

۲- منابع درسی Course Materials

الف) منابع اصلی

۱. کتاب: *تحریر الروضة فی شرح اللمعة*، بخش جهاد و امر به معروف و نهی از منکر
۲. بخش‌های مشخص از کتاب: *انتقاد دینی و سیاسی در قرآن و سنت*
۳. مطالب کلاسی

ب) منابع برای مطالعه بیشتر

- ۱ - شهید ثانی، شرح لمعه، باب الجهاد، قم، انتشارات دار العلم، آخرین سال انتشار
- ۲ - خمینی، سید روح الله، کتاب البیع، تهران، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ج دوم، مبحث ولایت فقیه، آخرین سال انتشار
- ۳ - منتظری، حسین علی، مبانی فقهی حکومت اسلامی، ترجمه محمود صلواتی، نشر تفکر، آخرین سال انتشار
- ۴ - خمینی، سید روح الله، تحریر الوسیله، تهران، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، جلد ۳، آخرین سال انتشار
- ۵ - حسینی مراغی، عبدالفتاح، *العناوین الفقهیه (مبحث ولایت فقیه)*، قم، موسسه نشر اسلامی، آخرین سال انتشار
- ۶ - نراقی، مال احمد، عوائد الایام، قم، مکتبه بصیرتی، آخرین سال انتشار
- ۷ - مقالات علمی معتبر مرتبط با سرفصل درس در مجلات حقوقی داخلی و خارجی.

۳- تکالیف و نظام ارزشیابی Assignments & Assessment

الف. شرایط حضور

۱. دانشجو بیش از سه جلسه حق غیبت ندارد؛ و بیش از آن، هرچند موجه باشد موجب حذف دانشجو از درس خواهد شد.
۲. دانشجو موظف است رأس ساعت در کلاس حضور داشته باشد؛ در صورت تأخیر کمتر از بیست دقیقه، یک تأخیر، بیش از بیست دقیقه دو تأخیر، و بیش از چهل دقیقه غیبت محاسبه خواهد شد. هر سه تأخیر غیر متناوب نیز یک غیبت به‌شمار می‌آید. خروج از کلاس در میان زمان آن نیز همین حکم جاری می‌شود.

ب. چگونگی ارزشیابی

۱. ارزش‌یابی‌های مستمر نظیر توجه در کلاس و رعایت نظم، امتحانات کوئیز و سؤالات شفاهی از جلسات حاضر و گذشته (بدون اطلاع قبلی): ۴ نمره یا بیست درصد
۲. امتحان میان‌ترم در زمان اعلامی: ۳ نمره یا پانزده درصد
۳. امتحان پایان ترم: ۱۳ نمره یا شصت و پنج درصد

۴- زمان‌بندی حدودی جلسات Session Scheduling

جلسه اول: اقسام جهاد

جلسه دوم: وجوب جهاد

جلسه سوم: شرایط وجوب جهاد

جلسه چهارم: وجوب هجرت، مرزبانی

جلسه پنجم: احکام ذمه

جلسه ششم: کیفیت قتال

جلسه هفتم: کیفیت قتال

جلسه هشتم: موانع قتال

جلسه نهم: موانع قتال

جلسه دهم: غنائم

جلسه یازدهم: همزیستی مسالمت آمیز

جلسه دوازدهم: همزیستی مسالمت آمیز

جلسه سیزدهم: احکام بغات

جلسه چهاردهم: وجوب و شرایط امر به معروف و نهی از منکر

جلسه پانزدهم: مراتب امر به معروف و نهی از منکر

جلسه شانزدهم: جایگاه فقها در عصر غیبت